

**Jomfruland
nasjonalpark**

Nasjonalparkstyret

Møtedato: 19.06.20

Saksnummer:

Saksbehandler: Morten Johannessen

Dato saksframlegg: 28.05.2020

Sak 2020/14: Omlegging av høy- og lavspent luftstrekking til jordkabler, Jomfruland nord.

Bakgrunn

Nord på Jomfruland er det høyspent strøm, lavspent strøm og telefonledninger i luftstrekking. Det er ca. 860 meter høyspent fra et punkt mellom Saltstein og Hovedgården nordover til en transformator sør i Plommehagen på Øytangen. Lavspent går ca. 410 meter fra samme transformator nordover til tunet på Øitangen gård og sørover langs Hovedveien til Nordjordet. På lavspentstrekkingen er det ledninger for fasttelefon i de samme stolpene. De er ikke i bruk.

Forvalter har vært i kontakt med Telenor angående telefonledningene med sikte på å få dem fjernet, da det er en del arbeid med trær som faller over dem. Telenor har meldt tilbake at de egentlig har planlagt å sanere ubrukt Telenorutstyr i et større område i skjærgården om noen år, men at de framskynder arbeidet på Jomfruland, slik at det blir gjort høsten 2020.

Høyspent 11 kilovolt går i rett strekning, for det meste i master med en stolpe. En sone under linja blir i henhold til regelverket ryddet jevnlig. Siste rydding var ca. 2018. Alle trær og busker i sonen blir felt og legges igjen. De har også blitt felt store trær og kappet grov kvist innenfor pålagt ryddesone. Naturtypene på sidene av traseen er edellauvskog, svartorsump og skogshagemarker med eik og hassel, med mange grove lauvtrær. Det er forholdsvis mye stående og liggende død ved. Ryddingen i traseen gjør at disse naturtypene ikke får utvikle seg der. Videre har høyspentlinja negativ betydning for landskap- og opplevelsesverdier.

Traseen for lavspent er lite ryddet. Det er antakelig begrenset til å fjerne trær og kvist som ligger på eller er tett inntil ledningene. Av og til faller det trær over linja som skaper arbeid med rydding. Også her er linja negativ for landskap og opplevelse.

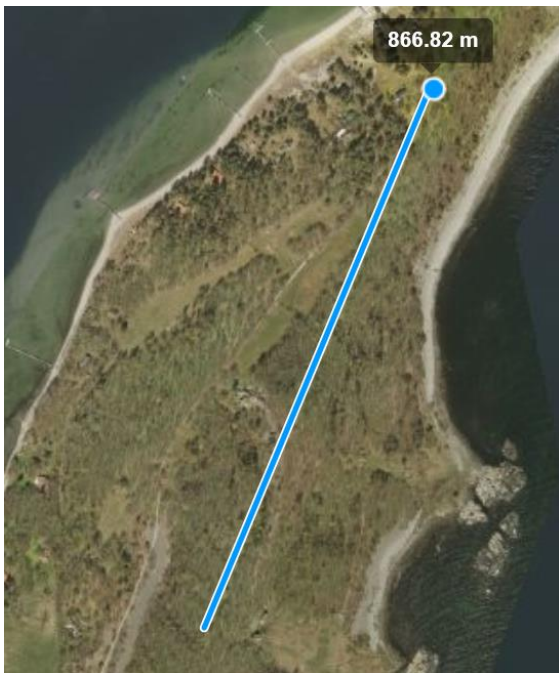
I forvaltningsplanen er det et mål å få luftstrekkingene fjernet og legges om til jordkabel, noe som er vurdert til å være et viktig tiltak for biologiske verdier, landskap og friluftsliv.

Forvalter innledet på nyåret 2020 et samarbeid med Kragerø energi som eier begge linjene. De er i utgangspunktet positive, og har laget en skisse til trase for jordkabel og anslått kostnadene. Forvalter har avklart med Miljødirektoratet at staten kan gå inn med en andel på inntil 0,5 millioner.

Trase for jordkabler ble 05.05.20 befart av driftssjef i Kragerø energi, Bent Ove Kragh, styreleder Jone Blikra, styremedlem Viggo Nicolaysen og forvalter. Kragerø energi sa seg villig til å omprioritere innenfor eget budsjett for 2020, slik at arbeidene med jordkabel kan

gjennomføres høsten 2020. Det vil samtidig bli lagt bredbåndskabel. Når abonnentene er koblet på lavspent og bredbånd, vil luftstrekke, inkludert stolper bli fjernet, antakelig på nyåret 2021.

Kragerø energi ser nærmere på tekniske løsninger og innhenter priser for en sikrere kostnadsberegning. Foreløpig anslag er 1,5 mill. kr. Forvalter har tilskrevet grunneierne på Nordjordet (utenfor nasjonalparken) for å innhente gravetillatelse på deres eiendommer. Jordkabeltraseen i nasjonalparken ligger på Miljødirektoratets eiendom 29/5 Øytangen. Gjennom tilsagnet fra direktoratet om delfinansiering er tillatelse derfra innhentet.

Høyspent strøm i luftstrek i nasjonalparken

Lavspent strøm i luftstrek i nasjonalparken

Trase for jordkabler i nasjonalparken

Forvalters vurdering

Forholdet til formålene med vernet

Dette er et tiltak som må vurderes opp mot formålet med vernet som blant annet sier: «Å ta vare på et større naturområde med geologisk særpreg med israndavsetninger og biologisk mangfold i sjø og på land med særegne og representative økosystemer og landskap som er uten tyngre naturinngrep.

Formålet er videre å ta vare på:

b) Naturtyper på land som kystnære sandmarker, dyner, strandenger og edellauvskog

I sone A er det et spesielt formål å bevare naturtyper som skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteenger, strandenger og lauvvingstrær, jf. kart som følger av § 2.

Forholdet til verneforskriften

Etter forskriften § 3. Vern mot inngrep i landskapet kan forvaltningsmyndigheten etter søknad gi tillatelse til: pkt. h) *Graving i forbindelse med vedlikehold av ledningsanlegg som ikke omfattes av § 3 tredje ledd d) og nye ledningsanlegg i jord i kanten av veger og i sjø, samt til eksisterende fritidsboliger.*

I forvaltningsplanen er det følgende retningslinjer til bestemmelsen: *På land kan det bare gis tillatelse dersom arbeidene kan utføres slik at de ikke gir fare for skade på landskap og naturmiljø av betydning, herunder store og grove trær og arter på norsk rødliste. Hvis det gis tillatelse til vesentlig gravearbeid, skal det stilles krav om at terrenget tilbakeføres til slik det var før arbeidene startet eller til naturlig terreng. Det kan ikke gis tillatelse til arbeid som krever fjellsprenging. Nye ledninger i sjø er begrenset til å gjelde ledninger til Stråholmen, Jomfruland og Styrmannsholmen. Det kan gis tillatelse dersom arbeidene ikke gir fare for skade av betydning på naturverdier som ålegrasenger eller bløtbunns-områder. Hvis det gis tillatelse, skal det stilles krav om at landtaket anlegges slik at ledningsanlegget ikke blir synlig.*

Vurderingen er at § 3, pkt. h) ikke gir hjemmel til å gi tillatelse. Bestemmelsen er tydelig på at det gjelder graving i kanten av veger. Selv om den aktuelle traseen ligger i kanten av Hovedveien på den sørlige delen av strekningen, ligger den en del meter fra i midtpartiet og 10 – 15 meter fra gjennom Plommehagen. Når den traseen er foreslått, er det for å unngå skader på trær, herunder store eiker.

Etter forskriften § 11 om generelle dispensasjonsbestemmelser *kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra verneforskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.*

Saken bør derfor vurderes opp mot denne bestemmelsen.

Forholdet til miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven

§ 8 om kunnskapsgrunnlaget: Forekomster av karplanter, sopp, lav og insekter er mest relevant i saken. Området er mye besøkt av profesjonelle biologer og hobbybiologer og det er mange registreringer i databasen Artsobservasjoner. Kunnskap om artsmangfoldet vurderes til å være tilstrekkelig og § 9 om føre-var-prinsippet kommer ikke til anvendelse.

§ 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning: Det er ikke kjente planer om å legge strøm- eller bredbåndskabler i jord ellers i nasjonalparken. Samlet belastning er derved liten.

§ 11 om kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver: Hvis det skulle oppstå skader på verneverdiene, skal tiltakshaver dekke kostnadene ved retting.

§ 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder: Føringer for arbeidet legges inn som vilkår i tillatelsen.

Konkret vurdering

Fjerning av luftstrekk vurderes å være i tråd med hovedformålet med nasjonalparken som blant annet er å ta vare på biologisk mangfold på land og landskap uten tyngre tekniske naturinngrep. Edellauvskog og skogshagemarker er spesielt nevnt i formålsbestemmelsen. Arealet av ryddesonen under luftstrekket for høyspent kan anslås til å være 5 – 7 daa. Over lang tid vil dette arealet bli tilbakeført til naturpreget edellauvskog og skogshagemarker med eik, ask, hassel med mer. Videre er fjerning av luftstrekken i tråd med formålsbestemmelsen når det gjelder friluftsliv og landskap. Luftstrekkenes negative virkning for landskapsverdi og opplevelsesverdi vil bli mindre etter hvert som ny tre-vegetasjon kommer opp, og på lang sikt bli borte.

I traseen for jordkabler er det registrert 11 sopparter i databasen Artsobservasjoner. I tillegg kommer en del fuglearter som er mindre relevant i saken. Det er ikke registrert karplanter eller insekter. En av soppartene, pelskjuke er oppført som sterkt truet i Norsk rødliste for arter. Den er sjelden i Norge og er funnet et sted på Vestlandet i tillegg til to steder på Jomfruland. Imidlertid er pelskjuke knyttet til store asker som gjerne har blitt lauvet til dyrefor. Traseen i området går over Plommehagen som er en åpen slåtteeing/beite i god avstand fra de store askene, og gravearbeidene vil derfor ikke ha betydning for pelskjuke. Korallkjuke er plassert i kategorien sårbar som er den laveste kategorien på rødlista. Korallkjuke er nær truet, og derved ikke inne blant de utsatte artene. De andre åtte registrerte soppartene er ikke ført opp på rødlista. I midtpartiet for jordkabler vokser det blant annet en del marianøkleblom og noen vårmarihand, men ikke direkte der kabelgrøfta er planlagt. Maria nøkleblom er ikke oppført på rødlista. Det finnes for øvrig gode forekomster av den i nærheten. Vårmarihand er vurdert til å være livskraftig på rødlista. Den er forholdsvis vanlig og finnes flere steder på Jomfruland og Stråholmen. Med forsiktig graving bør begge klare seg.

I henhold til Miljødirektoratets retningslinjer (utdrag) skal: *Forskriften § 11 om generelle dispensasjonsbestemmelser være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Dispensasjon etter første alternativ gjelder tiltak som ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Begge vilkår må være oppfylt for at dispensasjon skal kunne vurderes. Vilkåret om at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene nevneverdig innebærer en konkret vurdering av verneverdiene som omfattes av verneformålet. Kravet om at tiltaket ikke skal påvirke nevneverdig, innebærer at dispensasjonsadgangen er snever. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha ubetydelig eller begrenset virkning for verneverdiene. Det kan være ved midlertidig eller forbigående forstyrrelser, eller enkeltstående aktiviteter eller tiltak.*

I avveiningen skal det foretas en skjønnsmessig vurdering. Blant annet vil omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av tiltak det søkes dispensasjon for, ha betydning. Også hensyn som positivt taler for det omsøkte tiltaket, og om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i framtida, inngår i vurderingen.

Generelt vil det ikke være adgang til å dispensere for tiltak og bruk som forutsetter større tekniske inngrep, som for eksempel oppføring av nye private hytter. Siktemålet er at verneforskriften ikke uthules gjennom omfattende dispensasjonspraksis.

Vurderingen er at fjerning av luftstrekken inkludert stolper med etterfølgende gjenetablering av tre-vegetasjon taler positivt for tiltaket, langt ut over eventuelle negative virkninger som

følge av graving i jordkabeltraseen. Fjerning og omlegging vil samlet sett være til stor fordel for biologiske verdier, landskapsverdier og opplevelsesverdien.

Det bør imidlertid være vilkår for hvor og hvordan gravingen kan foregå, når den kan utføres og luftstrekke skal være fjernet.

Innstilling

Fjerning av luftstrekke og omlegging til jordkabler vil samlet sett være til stor fordel for biologiske verdier, landskapsverdier og opplevelsesverdien. Kragerø energi gis tillatelse til graving og legging av jordkabler i nasjonalparken i trase vist i denne saken. Vilkår for tillatelsen er:

1. Grøfter skal legges slik at edle treslag som eik, ask, hagtorn, villeple med mer får stå og at røttene ikke skades. Det skal tilstrebes å ikke fjerne eller skade store trær av nordiske treslag.
2. Det skal brukes graveskuffe som ikke er bredere enn det som er nødvendig for å oppnå tilstrekkelig grøftebredde. Det skal ikke graves dypere enn 40 cm.
3. Hvis det på noen strekninger viser seg nødvendig å legge kablene i sandseng, kan det tilføres sand hentet utenfor nasjonalparken, helst fra Jomfruland. Tilført sand skal ha et visst innhold av kalk, fortrinnsvis skjellsand.
4. Ved igjenfylling kan torvlaget legges nede i grøfta, men jordlaget som har ligget under torvlaget og som inneholder frø og næring skal legges på toppen.
5. Etter igjenfylling skal grøfteoverflaten være slik at den etter noe tid flukter med terrenget på sidene.
6. Overskuddsmasser (stein og grus) fra strekninger der kablene legges i sandseng skal samles sammen og transporteres ut av nasjonalparken.
7. Gravearbeidene skal gjennomføres etter 1. september og grøftene skal være ferdig gjenfylt før 1. mars.
8. Den høsten/vinteren omleggingen blir gjennomført, skal luftstrekke og stolper være fjernet før 1. april.

Tillatelsen er gitt etter verneforskriften § 11.

Vedtak

Fjerning av luftstrekke og omlegging til jordkabler vil samlet sett være til stor fordel for biologiske verdier, landskapsverdier og opplevelsesverdien. Kragerø energi gis tillatelse til graving og legging av jordkabler i nasjonalparken i trase vist i denne saken. Vilkår for tillatelsen er:

1. Grøfter skal legges slik at edle treslag som eik, ask, hagtorn, villeple med mer får stå og at røttene ikke skades. Det skal tilstrebes å ikke fjerne eller skade store trær av nordiske treslag.
2. Det skal brukes graveskuffe som ikke er bredere enn det som er nødvendig for å oppnå tilstrekkelig grøftebredde. Det skal ikke graves dypere enn 40 cm.
3. Hvis det på noen strekninger viser seg nødvendig å legge kablene i sandseng, kan det tilføres sand hentet utenfor nasjonalparken, helst fra Jomfruland. Tilført sand skal ha et visst innhold av kalk, fortrinnsvis skjellsand.
4. Ved igjenfylling kan torvlaget legges nede i grøfta, men jordlaget som har ligget under torvlaget og som inneholder frø og næring skal legges på toppen.
5. Etter igjenfylling skal grøfteoverflaten være slik at den etter noe tid flukter med terrenget på sidene.
6. Overskuddsmasser (stein og grus) fra strekninger der kablene legges i sandseng skal samles sammen og transporteres ut av nasjonalparken.

7. Gravearbeidene skal gjennomføres etter 1. september og grøftene skal være ferdig gjenfylt før 1. mars.
8. Den høsten/vinteren omleggingen blir gjennomført, skal luftstrek og stolper være fjernet før 1. april.

Tillatelsen er gitt etter verneforskriften § 11.

Utskrift til

- Kragerø energi
- Miljødirektoratet